

POSTANOWIENIE

26 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Karol Weitz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 26 lutego 2024 r. w Warszawie
zażalenia Wspólnoty Mieszkaniowej [...] przy ulicy [...] w R.
na wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z 30 grudnia 2022 r., I ACa 345/22,
w sprawie z powództwa S. G. i M. G.
przeciwko Wspólnocie Mieszkaniowej [...] przy ulicy [...] w R.
o stwierdzenie nieważności uchwał,

**uchyla zaskarżony wyrok pozostawiając rozstrzygnięcie o
kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Pozwem z 19 października 2017 r. skierowanym przeciwko Wspólnocie Mieszkaniowej [...] przy ulicy [...] w R. powodowie S. G. i M. G. domagali się stwierdzenia nieważności uchwał pozwanej o numerach [...] i [...]1. Wyrokiem z 7 lutego 2022 r. Sąd Okręgowy w Radomiu oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu.

Apelację od wyroku z 7 lutego 2022 r. wnieśli powodowie. Wyrokiem z 30 grudnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Radomiu, Sąd Apelacyjny stwierdził, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, gdyż

nie jest możliwe dokonanie oceny żądania pozwu bez zidentyfikowania przedmiotu sprawy. W rezultacie, zdaniem Sądu nie jest możliwa ocena przedmiotu sprawy w sytuacji, w której uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia uniemożliwia prześledzenie rozumowania sądu pierwszej instancji. W każdym bowiem postępowaniu konieczne jest określenie z jakim żądaniem powód występuje oraz ustalenie podstawy faktycznej tego żądania. W przypadku braku poczynienia kluczowych ustaleń przez sąd pierwszej instancji, nie jest możliwe ich dokonanie w instancji odwoławczej. W takiej sytuacji uzasadnione ma być uchylenie zaskarżonego wyroku wobec nierozpoznania istoty sprawy, celem respektowania uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności.

Sąd Apelacyjny uznał ponadto, że na nierozpoznanie istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji w niniejszej sprawie wskazuje przed wszystkim zaniechanie zbadania materialnej podstawy żądania. Sąd Apelacyjny podniósł, że art. 189 k.p.c. stanowi samodzielną i odrębną od art. 25 ustawy o własności lokali podstawę prawną umożliwiającą kwestionowanie uchwały wspólnoty mieszkaniowej. W niniejszej sprawie zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy miał zaniechać zbadania powołanej przez powodów podstawy prawnej ich żądania tj. art. 189 k.p.c. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy skoncentrował się na analizie art. 25 ustawy o własności lokali, w zasadzie jednym zdaniem wskazując na art. 189 k.p.c. jako umożliwiający wytoczenie powództwa po upływie 6-tygodniowego terminu, o którym mowa w art. 25 ust. 1a ustawy o własności lokali. Sąd Okręgowy pominął w ogóle kwestię interesu prawnego powodów w żądaniu ustalenia nieistnienia uchwał, podczas gdy ocena prawna tej kwestii ma być kluczowa. Interes prawny członka wspólnoty w sprawie o ustalenie nieistnienia uchwały może być uzasadniony potrzebą wyeliminowania stanu niepewności wynikającego z uchwały wspólnoty. Rozstrzygnięcie w przedmiocie ustalenia nieważności uchwał na podstawie art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 §1 i § 2 k.c. ze względu na jej sprzeczność z ustawą, lub zasadami współżycia społecznego wymagało poczynienia stosownych ustaleń w aspekcie powołanych przez powodów przepisów prawa. W konkluzji Sąd Apelacyjny podniósł, że, choć Sąd Okręgowy oddalił powództwo, to uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie pozwala na prześledzenie toku rozumowania Sądu pierwszej instancji, który doprowadził do

takiego wniosku. W istocie brak możliwości stwierdzenia, czy przyczyną oddalenia powództwa było przyjęcie braku interesu prawnego w żądaniu ustalenia, czy też uznanie przez Sąd, że pomimo występowaniu interesu prawnego powodów w takim żądaniu, nie zasługuje ono na uwzględnienie z innych względów i ewentualnie jakich.

Zażalenie na wyrok z 30 grudnia 2022 r. złożyła pozwana. Zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jeżeli Sąd drugiej instancji ocenił, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy i na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony apelacją wyrok sądu pierwszej instancji oraz przekazał sprawę do ponownego rozpoznania temu Sądowi, kognicja Sądu Najwyższego rozpoznającego zażalenie wniesione na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. obejmuje zbadanie, czy zaistniała w sprawie sytuacja procesowa należy do kategorii sytuacji polegających na nierozpoznaniu istoty sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, Nr 4, poz. 54; z dnia 10 stycznia 2013 r., IV CZ 166/12, niepubl.; z dnia 5 lipca 2013 r., IV CZ 65/13, niepubl.; z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, niepubl.).

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wtedy, gdy Sąd pierwszej instancji zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, błędnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna unicestwiająca roszczenie albo przesłanka wykluczająca jego skuteczne dochodzenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, niepubl.). Przykładem jest oddalenie powództwa z powodu błędnego uznania, że dochodzone roszczenie jest przedawnione (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, niepubl.), przy założeniu jednak, że sąd, przyjmując przedawnienie dochodzonego roszczenia, nie zbadał uprzednio jego istnienia.

Powołana przez Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku okoliczność w postaci braku rozważenia przesłanek powództwa o ustalenie

określonych w art. 189 k.p.c., w tym interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieistnienia uchwał, względnie w postaci wadliwości uzasadnienia zaskarżonego wyroku powodującej niemożność prześledzenia toku rozumowania sądu pierwszej instancji nie dają podstaw do przyjęcia, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy. Jest tak tym bardziej, że sąd pierwszej instancji, jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku zbadał kwestionowane uchwały pod kątem ich zgodności z prawem oraz interesem powodów i innych członków pozwanej wspólnoty. Wbrew twierdzeniom Sądu Apelacyjnego nie budzi również wątpliwości to, że sąd pierwszej oddalając powództwo nie przyjął braku interesu prawnego powodów w żądaniu ustalenia.

W systemie apelacji pełnej Sąd drugiej instancji kontynuuje – w granicach zaskarżenia – merytoryczne rozpoznawanie sprawy (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 r., Nr 6, poz. 55). W związku z tym jest władny i zobligowany dokonać oceny interesu prawnego w żądaniu ustalenia lub odpowiedniego uzupełnienia rozumowania sądu pierwszej instancji w tym zakresie, jeśli uważa, że sąd ten nie zajął się tą kwestią w niezbędnych granicach.

Co więcej w żadnym razie o nierozpoznaniu przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy nie mogą świadczyć i nie świadczą ewentualne niedostatki uzasadnienia orzeczenia sądu pierwszej instancji dostrzeżone przez sąd odwoławczy. Uszło bowiem uwagi Sądu Apelacyjnego, że w prawie polskim instancja apelacyjna służy nie tylko kontroli zaskarżonego wyroku sądu pierwszej instancji, ale także kontynuacji merytorycznego rozpoznawania sprawy.

W sytuacji, w której Sąd drugiej instancji, rozpoznając sprawę, zmienia bądź uzupełnia ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji względnie uzupełnia przyjęte przez ten sąd oceny prawne, wymaganie zaskarżalności orzeczeń wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji) oraz dwuinstancyjności postępowania sądowego (art. 176 ust. 1 Konstytucji) nie zostaje naruszone (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 marca 2003 r., SK 8/02, OTK-A 2003, nr 3, poz. 20, postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 maja 2013 r., Ts 216/12, OTK-B 2013, nr 5, poz. 498).

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.,
Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

(r.g.)